

TELƏN ŞAMŞİJEV

122

122.
6/22 6/17

Сүтөдүм
менен

QIRG'IZSTAN MAMLEKET BASHMASI
FRUNZE 1936 QAZAN

ТУЛЕН ШАМШИЕВ

TÖLÖN ŞAMŞIJEV

83 21

ЮРЕГИМ МЕНЕН

ÇYRÖGYM MENEN

(ИЗБРАННЫЕ СТИХИ)

(TANDAMALUU ʙRLAR)

На киргизском языке

1/10 = 4692 / 59

+

КИРГИЗСКОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ
ИЗДАТЕЛЬСТВО

ФРУНЗЕ 1938 КАЗАНЬ

QYRQYZSTAN MAMLEKET BASMASY
FRUNZE 1938 QAZAN

Џоптуу редактор А. ОСМОНОВ
Технически редактор Л. ХАЙРУЛЛИН
Създателна редактор УМАРОВ М.
Корректор МАМАКЕЕВ Т.

Ответ редактор А. ОСМОНОВ
Тех редактор Л. ХАЙРУЛЛИН
Ответств. по выпуску М. УМАРОВ.
Корректор МАМАКЕЕВ Т.

Тегүүдө 16/IX-38-сыл берилди. Вазууца 27/X 38-сыл қол қол-
жулды. Қағаздын форматы 72x105^{1/2}. Бір баспа тарақта 59 400
тапқа. Бардығы 3^{1/16} баспа тарақ. Қырғызгилит № Б — 550
Қырғызмамбас № 280. Наряд № 0390. Тиражы 3140 Баасы 1с. 30 т.
Мизавасы 40 т.

Qazan, Mislayiskij 9, Tatpoligraf 1938-ç.

Центральная научная
БИБЛИОТЕКА
Академии наук Киргизской ССР

275876

SALTANATUU KYN

I

Aj, çyldyzdar çymňadaj,
Tyndyn sýgyn cesewi?
Unutulup varatat,
Ötkön kyndөр kecegi.
Emine çyldyz qol menen:
Adamdyn çetpejt esewi.
Bajaçy kyndөр este çoq,
Elesi turat ojlosoq.
Qarija — qartañ qomuzdun:
Yc qulaçyñ tolqosoq.
Tizip qojot aldyna,
Uçasyn kelip çapyna.
Bygyn çyzyq tamaşa,
Çigit, çyzdar çajdary.
Çoçuluşqan eñ çyzyq
Ojundun bolup majdany.
Ajyldyn ici dyrkyrejt:
Kempir—calda qalvady.
Tolqunduu myндаj çyrynçy,
Asqaluu toolor çandady.
Tegizdep salçan taçyr çol,

Alystan kerdyk—çandady.
 Legkovoï kelet zuuldar,
 „Bizdin Zejner andaşy“—
 Deşet weary turşan el,
 Munajym soşot aty çel.
 Qubanyç kelip orodu,
 Qubanat qoşo ady bel.
 Tezireek usup kelseñci,
 Legkovoï wolson, oldo sen.
 Teskejge qyzdar cýşyşy,
 Kyñgejge qyzdar cýşyşy,
 Gyl çyşyşqan qoluna
 Arnaşy Zejner qurwuşaj
 Çaş çyrek tynvaj ooluşaj,
 Emine estep degdesen,
 Tezirek usup kelseñci,
 Logkovoï wolson oldo sen!

II

Bajaşy etkön çyldary,
 Tyry suuq çyşyşy,
 Eske salat qyl qomuz.
 Kerty kergen bul qomuz,
 Botodoï wozdor, tutany,
 Çyşyşy wozlor ketci ele,
 Saqadaï wolşon Zejner çan,
 Kozynen çaşyñ tökcy ele.
 Çalşyşy qalşan uşuqtan—
 Atasy ölgen qacqydan.

Qaryşan çalşyşy enesi,
 Bul da ölgen acşan.
 Uşuq, tiken çulcu ele,
 Zejnerdin qara cacyşan,
 Qana qandaj kim qarajt,
 Qolunan aly çeteler.
 Çalşyşy qalşan Zejnerdi,
 Başy ald Mederbek.
 Alyñ wolşon maşyşy:
 „Qyrg çyşyşy satam“ der—
 Kerpersenı ojloocu,
 Ac köz aşvan Mederbek.
 Zejner „oşty—çetildi“,
 Keldi çaşy on weşke.
 Qatşy menen olturdu,
 Mederbek ac köz keneşke.
 Kerp uzaqta wolşodu,
 Erter işti oşdodu.
 Ordunan cýşyşy qojulsa:
 Mederbekdin ojunsa,
 „Qoroosu toldu mal menen,
 Yjy toldu şan menen“,
 Saşy maj woldu çegeni.
 Çoşo woldu mingeni.
 Qatşy oqujt namazdy,
 „Calşmşyñ kelsin tilegi“
 Duwa qylat erteler,
 „Qalyşyşy maldy çeteler,
 Qasijetty qudaşyşy,

Kelse volo erterek".
Dep tileşet aqyň,
Saqyňyň qoňsu çaqyňyň.
Albs emes көр daşy,
Qoňsu төмөн çaqtaşy,
Çaşar turşan Kenebes,
Bilinwegen ataşy.
Өтө aşqan vaj emes,
Qyрмаq boldu vatanь,
Ajyldyň oşol qartaň.
Qaryňaj emine Zejner çan,
Uşunu menen çatavь?
Ecki saqal — qartaň cal,
Qycaň-qy'caň qaraşan.
Közy ɵtyр varatat,
Zejneptej çaş valadan.
Keneveste bir ajyр,
Qalqandyňy qartajyр,
Kenebes özy tандаşan,
Kөлөкөlyy çurtu var.
Kyny voju salqyndajt,
Başynda toqson qurtu var.
Munu Zejner bilci ele,
Sasыq taz cal deci ele.
Qalyň alyşan өndөнөт,
Mederвек çyret kyrkyрөр.
Bir ooz söz suravajt,
Zejner çandy qaravajt.
Mal vajlandь qazyqqa

Sozulvady uzaqqa.
Qara qulaq eckiden,
Qoj sojuldu ekiden.
Maqsattaşy „oј“ boldu.
Bir kyn kecke toj boldu.
Emne volot Zejner çan,
Qara közy çajnaşan.
Çaş tamcыlajt көzynөн,
Qan tamcыlajt çyzynөн,
„Qantip cыdajm“ degendej,
Qan cыqarat өзynөн,
Cыmcыqtar ucsa toptonur,
Zejner çan qarajt suqtanьр,
Qanaty volur qalsacь
Ucmaqсь volot şьqtanьр.
Tyn kirip çyldьz көrynөөj
Qara tuman vassacь.
Çaldьrap turşan Zejner çan
Çalt etip, sьзыр qacsacь
Qarylet işti vөisөcy
Şuuldar şamal çyrсөcy
Adamь adam taanyvaj,
Arşyldar itter yrsөcy.
Bireөny бирөө tildegen,
Bireөny бирөө vijlegen,
Uruş cыqtь bir maal,
Kimisi çaqşь, kim çaman,
Aşьratuu qьyň aqo.
Toptolşon qalyň qьyň aqo,

Bostonduq uruq völynur,
Talaşqanь tьjn o,
Tondoş savar ijleşir,
Birin-biri tildeşir,
Ec kimdin işi tojdo çoq.
Ec kim sezæej qalьrtьr,
Zejnep çan yzden çьlqanda.
Çьlqanьn ici qalьd çөр,
Çьlqada vasqan adam çoq.
Kөrynvæejt adam qarasь,
Şьdьrajt çөrtyn arasь,
Çөrtөrdyn vaşь ijilet,
Çanduu bir nerse kelgendej,
Çьlqanьn ici ajanat:
Sьrlarьn vaşta vilgendej,
Izuyl tuşty Zejnepke,
Qorqunuc voldu degendej.
Qaraqdь ajsьz tyn menen,
Qaltьrap varat Zejnep çan.
Qandaj bir uqmuz volordoj,
Çaldьrap varat Zejnep çan.
Alь qurur, kyc ketip,
Şaldьrap varat Zejnep çan.
Tyndyn tujuq sьrь var.
Çьlqaja tegiz, cuqurdan,
Ecki saqal qartaqdan,
Zejnep çan qasьp qutulqan.
Çağьnьq qavar vilgice,
Legkovoş ucup kelgice,

Ötkөndөrdy keltirip,
Bilvæegendi vildirip,
Eske saldь qьl qomuz,
Kөpty көrgөн vul qomuz.

III

Çьlqaja tolqon malь var,
Kişenegen asьl çьlqьlar.
Moskvaqaja çetken dajьnь,
Ataqtuu kolhoz ajsьl.
Zejnep vardь Moskvaqaja,
Uşul kolhoz atьnan,
Orundatcuu normosun,
Bir kyndө toluq altьdan.
Mьna qajttь ajsьlqaja,
Çyregy tolqujt — çalьnda...
Birge өskөн çoldoştor
Quttuqtaşat aldьnda.
Bytyn ajsьl çьjьlqan,
Çaş qarьsь vilinvæejt,
Zejnep sьqьp syjledy:
„Stalin salam ajttь“ dejt,
„Qol qarmaşьp көryştym,
Çьlmajьp maşta qaradь,
Qandaj işter ekenin,
Al — avaldь suradь;
Өstyrgyle çьlqьnь,
Baqqьnь asьl tuqumdu,
Stalindin ajtqanь,

Bal qoşqondoş uşumduu,
Qandaj vara çatamьn,
Kөrsөtyp verdi çolumdu,
„Çaqqş işte Zejner“ dejt,
Qыsa qatmar qolumdu.
İştөө, çыrtaj zamanь,
Bytyrдыk çyrök çaranь.
Zьjankeç wuzuq duşmandan,
Tazaloo kerek aranь.
Aravьzda çoq weken,
Şymşyktөrdyn qaraanь.
Bizdi alar көre alwajt,
Adamdardьn qamanь.
Biz ec kimge werwejwiz,
Stalindik zamandь"...
Qandaj çыluu çyz menen,
Qandaj şirin söz menen,
Berilip syjlөp çatqanьn,
Men çөнөкөj ajtamьn.
Tolqununa Zejneptin,
Çyrөktөн sözdy tandadьm.
Qomuzun tandaj alwasa,
Brdap tandaj alwadьm...

1938-çыл
6-mart.

ELDIN ATASЬ

I

Gyl menen nur birikse,
Çerdin көrky çulpunat.
Er menen walwan birikse:
Arstandaj çyrök çulqunat.
Men wilermen emesmin,
Bilsem mьndaj dewesmin,
Şattьq, çыrtaj өmyrgө,
Qыldan nazik көnylgө,
Kelgenin ajtьp çatamьn,
Osujatь atanьn.
Yny icke qomuzum,
Yç qulaqьn tolqosom,
Kөnylymды eritet:
Çaralqansьd oldo sen.
Byt wojumdu walqьtat,
Çyrөгymды tolqutat.

II

Adam woldum, çaraldьm,
Kөrdym çaqqş, çamandьn.

El ucun iştər, aşıqsañ,
Saratı oşol adamdıñ.
Yjretkəny esimde
Urmattuu qımtvat atamdıñ,
— Qadırduu voluu belgilyu.
Qamın ojo çalrınñ.
Qandaj işte volvosun,
Aññ ojo çalrınñ,
Sergektikti kycətur,
Çanñ ojo çalrınñ.
Ester ketip varatam,
Yjretkən çaqş çan atam.

III

Ej dunyə, çer çyzy,
Mıña meni qaradıñ,
Çetim volup çaşman,
Ataşz qalqan valamın,
Enem vadır asgar,
Kəzünup çaş çasgar,
Çeteledi kətərdy;
Qajıyluu kyngə ucıgar...
Qandaj sonun zamanıa,
Çetkenime qıvanam,
Aıqı qarar adımdar,
Ketkenime qıvanam.
Qomuzumdu tolqutur,
Certkenime qıvanam,
Atalıu volup cın ele,

Qalıqanma qıvanam.
Baqıt, çırqal qolumda,
Aıqanma qıvanam.
Menin atam, çoldoştur,
Qadırduu uluu Stalin.
Meni, vaqıt əsturdy,
Ulu voldum men anın.
Vaarın azır unuttum,
Murıncı volqon qarapın,
Turmuşun vaarın yjretət;
Mildeti eken atanın.
Çanım ata, qımtvatım,
Seni qoşur ırdadım.
Elim, çerim ırdaşat,
Qızıl tuunu qarmaşat.
Kəduy əskən elimdin,
Kerky cıqqan çerimdin.
Tavıja anır coqoqon,
Kər uuldun birimin.
Çırqal, vaqıt zamanın,
ırdadım kelet cecilip.
Qırqızstan gyldey,
Qalıñ el qaldı çetiniñ.
Qamın ojlor çalrınñ,
Əsy çatqan qalqınñ,
Stalin eldin atası;
Çumşaqan vardır aqılın.
Aqılman uluu atanıñ,
Çaldar ırdar, volot şat.

Даанышман чымыат атаны,
Балдар ырдар, волот зат.
Урматтуу чаггыш атаны,
Чаражат дажым ырдасаң.

1938-чы.
24-Июн,
Исфана.

АЛА ТОО ҚЫЗЫ

Ала Тоо қандай кенен қайытпағын,
Көрөмін колхоздөрдүн қалың малын,
Қомузду қолқо алып certip чырsem:
Толқундар арасында чыггай чаным.

* *

Шыдыгар адыр турат түнуқ валақ,
Үн қошур қомузсудай унун ular,
Қыггаздын қандай жапыр қыздары а;
Маңқажыр erkin ojnop, кylyp турат.

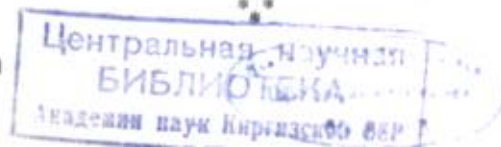
* *

Ала too ајланасы кyлky, чаттық,
Stalin доорунда ваддыт тартық.
Ала too қызың чапы, елиң чапы,
Suluuluq озы degi қандай артық!

* *

Қалыма колхоз қызы, чайдары а.
Вақтылуу чарашаны қандай чыггай.
Тешунде солрон чыдыз орношондој.
Чалындиу чарыггадан ordeni var.

* *

Qalıjma qadıńǵa bar, ǵaqıǵı işker,
Qalıjma, bolocoqtın vaarın tekser,
Estese kolhozunın alı—ǵajın:
Qolunan kiter gazet tuǵıǵı dajın.

* *

Qalıjma Ala Toodo ǵarǵı tyndı,
Qıvanat Qalıjmaǵa teskej, kınǵı,
Qalıjma ǵolın kenep, daǵı ozatın;
Qalıjma es—bir bolvojt saǵa tosqın.

* *

Qalıjma vaǵıt senin mandajında,
Sovetter Sojuzu bul taalajında!
Uluttar Sovetine deputatsın
Ala Too, Qırǵız elin toqtatısın,

1938-ǵyl.

BIRINCI DEPUTATQA

I

Taǵdıǵın secken adamdı,
Nurların aqpan zamandı,
Brısın berip qolına,
Ezilgen qara tamandı
Ǵandıu qalıń el qalıp,
Balasınan er qalıp
Ǵapan cıl—ǵatqan talaan.
Ǵardıu sulıu ǵer qalıp...
Ǵer ǵandanat, el kıllet.
Ólkenın veti tyrdenet.
Buluttardı qarasań,
Adamdar ǵırgen óndenet.
Ǵırǵaldın cındıq cıǵatın
Vaǵıtın anıq ǵırǵalın,
Stalin verdi vaarına,
Ǵan kirgizdi ǵapına.
Bir kezde qırǵız vıuluqtı,
Kırǵıztı ǵımdıq ǵoruqtı,
Stalin eidin aj, kını.
Brısqa qırǵız ǵoluqtı...

II

Асарыбыз ыйдары,
 Баласы өлген ыргызыды.
 Мөңгү, таş, қорту, қыяла,
 Өлгүні көмген ыргызыды.
 Сасығанды видуд—саң
 Озандор ылар кемпір, сал,
 Мууну воғор, кыс кетір.
 Қортуға қонур олтұрған.
 Бөлүпүр қалыр тақдырдан,
 Заардуу итке қартыған,
 Радыға, вүзүд манарға,
 Ғүрөгүні ғара аттыған,

III

Ғаралуу ғүрөк ыргызыға,
 Ғүрөк берди Stalin,
 Оғлоо ыргызыз вағынан,
 Тілегін берди Stalin,
 Қалың ыргызыз еline:
 Белегін берди Stalin.
 Оқтүвәрдин җеңіштуу.
 Ғелегін берди Stalin.

IV

Келин, қызы тор болуп
 Кемпір, салы соқулуп,
 Ғигит, балдар җылыр,
 Қызы туулар сағылыр,

Ар-бір колхоз аялыда,
 Дүркүрөгөн җадында,
 — Даанышман улуу Stalin,
 Міндеген ыйдар җағасын.
 Тіл киргизіп сүйлөтүр.
 Техника, ылым үрөтүр,
 Адам қыды ыздерді,
 Аята тұрған кез келді.
 Даанышман улуу Stalin,
 Міндеген ыйдар җағасын.
 Дөр ураалар, тілешет.
 Stalin үсүн ыиринци —
 Қыргызыдар добуз ыерішет.
 Ақылман артық Stalin,
 Өмүрдө болған ыргызым.
 Маңдайдағы ырағым
 Ғын турмушту ырдатым.
 Бerekelyу океан,
 Ғүрөгү кең балықтан,
 Ғер җүзындө sizdej җоқ,
 Адамзаттан ақылман.
 Қываньстүү үн менен,
 Ғаумдуу сонун күү менен,
 Қыргызыдын қалың еlinде
 Тҗанған, Алаҗ җеринде
 Stalindi urmattap,
 Қол сағылыр узақтар,
 Аялыдан—аялы улағыр,
 Қызыған суулар қубаттар,

Stalindî kersetet,
Qol savıylar ызattar.
Mındaj tattuu qızıqtar,
Çyregymdy ыrdadat.
Deputat bolsun Stalin
Qırtaızdın qalın eline,
Daanışman uluu Stalin,
Ker çaşasın en ele.

1937-çy

PARAŞJUTISKA

Çirep varar bir samoljot bulutqa,
Tegerenip qızıq ojun vaştadı..
Samoljottun qanatınan kerynet:
Bir qız turup: çerge vojun taştadı...

* *

Bijik kökten usur kelip tuşkyce,
Ava suuq, al qız toñur qalısdaı,
Ojlor kelet... toqtonalvaj turamın:
Çardam usyn kökke usur varısdaı...

* *

Maıdancıqta kelip tuşty vajası,
Syret bele, peri bele ajdası?
Çavıylar varar kermek boluştu:
Coquluptur adam—pende qajdası.

* *

Bir çaş çigit curqap ete qubanat,
Maıdajınan şortoloqon ter aqat,

Men da qoşo al çigitteј qıvanam,
Qızqı arnar ırlar çazır cıqaram.

* *

Baq icinde volur øtken çadıııq,
Majram emes, coşuluşqan vut qalıq.
Bir çenøkəј volur turcu dem alıq;
Qızqı turat coşuluşqandar tağ qalıp...

* *

ÇANĖ ÇYLDADĖ QONOQTOR

Çyldar... çyldar, ooru çoq vaalasam.
Çyırma çy—çyırma kyn sanasam.
Çeçişterdin arasynda varamyň;
Tuş taravym tolqun tolıjon qarasam.

* *

Çyldar, bir miđ toşuz çyz otuz segizde,
Keryrøler ornotuldu deňizge.
Adam zattyn asyraşan balasy:
Uçur vardy asman, ajdaj egizge.

* *

Çylda çady, çylda çady aralar,
Øzgerylyp qajta sezim sanaalar,
Bir miđ toşuz—otuz segiz çylynda:
Sovet daşy ketti alqı, qaraňar!

* *

Qatas çoq, aqyn, ajtar tilinde,
Sovetstan san çyşaldyn keninde
Adam zattyn çaşaj turşan çyşaly
Çalalyz şana sovetstan elinde.

* *

Kec da kirip, saat soqqon çetini,
Kelci dostor, qomuz alıp certeli.
Qojcu qomuz, pianına var eken:
Kelci çaştar, tegiz vijlej keteli.

* *

Araşızda şajır qız var, Najila,
„Bijlejviz“ der al saqırat çanına,
Qana tegiz vijlesek da vijledik
Kempir, saldı „qana vijge kel“ dedik.

* *

Bir top ubaq—qızıu ojın mezgili,
Muzıkalar, vijler daşq tezdedi,
Puşkin menen Lermontovda kelişken
Ojnor çatqan çaştar münü sezbedi.

* *

Puşkin turat qıvanıstıu kənyü...
Lermontovdun çaş valadaı kılğeny...
Ətkən qılım—doordoşu aqındar:
Kelişiptir çaşq çıldı kərgeny...

* *

— Qana, qana ej, syjkımdıy aqındar
Kelişizder, çyrek syjgən çaqındar.
Aralaşır, amandaşır alalıq,
Qısqıq gılden belek qılıp taşalıq.

* *

raxat, vizde vıgyn çaşq çıl;
Bizde sonun çaştıq menen valalıq.
Çyrektegy qıvanıstar etə kər:
Qalıptırvız vul doordo çağalıp.
Bizde raxat, vizde vıgyn çaşq çıl,
Qısqıq gılden belek qılıp taşalıq.

* *

Aqındardın qıvanıscı etə kər,
Ortoşo da cışa keldi Lermontov.
„Şordu elim, qıl, əkymdyk əlkəsy“
Der ırdaşqan muñduu ırın ajtqan çoq.
Kənyü qojur, qarar turşqan çaştarda,
Mına münü ajtır birdi Lermontov.
Muzıkalar, vijler — vaarə tıncıdı,
Qulaq saldı vardışq teñ vıt toqtor.

* *

— „Quttuqtajmın raxattanqan elimdi,
Emi çazdı m çyrektegy cerimdi.
Quttuqtajmın daşq, daşq quttuqtajm:
Gıldər menen kərky aşılan çerimdi.

* *

Lermontovdun eñ bir sonun ələnyp.
Uqqanımda tolıqudadı çyrogum,
Puşkin daşq tura qalıp syjledy,
Kər ajtuunu ulıu aqın syjbedy.

* *

„Ej, vaqtiuu soqulqan qız, uuldar,
Qıym voju taanş emes muundar!
Men silerdik, Mixail da komsomol,
Qajır dostor, viz çenegen uzaq çol.
Rossiyanın sın vaqtiuu çastar,
Əskyn, gylə qıym voju esen voll“.
Degen kezde qajta, qajta qol çartıq,
Ex əmyum qandaj sonun qızıqtıq.
Çağ ında vizge kelgen qonoqtor:
Puşkin menen Lermontovdu uzattıq.

1937-çıl

ENE

Artıq kəyır asıraqan çapınan,
Ene qımbat, ene çaqş vaarınan,
Ene daqı ardaqtaqan atanın,
Sıjır, tandır alqan qızıq çarınan.
„Ene desem, eske tuşet valalıq,
Emne kəvəjt, emne viləjt adam zat,
Adam volur çer çuzıne çaralıq.

.

Meni ene vəşikke da vələyın,
— „Qaqlıajın moturajın vəvəyım“,
Eç mınajım səzder ajır kəyılge
bır, vaqt tilep keldin əmyrge.
Bala usın ene uqtar çatraqan,
Ene sıtın erdik menen aqtıqan,
Ene vaqqan vaatır uul emespi,
Bıtın dıjıne çer vətinde maqtıqan.

*.

Rodınaqı emgek menen çaqqandar,
Çer astınan altın, kumyş tapqandar
bır, vaqt tilep dajım kəyır,
Oşol vala, enekesi vaqqandar...

GORKIJGE

(Yzyndy)

Asmanъ kirsiz, çer çarъq
Suulаръ tunuq meltirejt.
Baçылаңan asъl tulpaгъ
Qanattuu quşqa çetkiræejt.
Bytyn Qыгъызstanda
Toluqtар vaarъn çazqanda;
Qolu qыsqa kedejdin
Qoldoru çetti asmanqа.
Nurduu boldu çarqыгар,
Өmyrdө mъndaj bolvoqton.
Alsъz, velsiz uluttu
Stalin boldu qoldoqton.
Aq şumqар volup şaңşыqan,
Aqылman tujqun çaşыnan.
Ezilgen bytyn ulutqa,
Tendikti ojlor vaşыnan.
Dovulvas volup qaçылаңan
Quralъ volup tavылаңan;
Bardъq majdan — kyreşte
Çыгъaşъ volup çaçылаңan.

Maksim Gorkij — kyc, qubat
Adamqа altъn nur çuqtat.
Okeandaj çyregy

Qajta turqan keç ele,
Ar bir adam syjyşыр,
„Aqылman Gorkij“ der ele.
Bъn ыrdар Gorkijdin
Balдар өtyр varatat
Saçalyна aq kirgen
Caldар өtyр varatat,..
Kөрсөн көnyl acылат
Ala Too ici şaqa şaq.
Ooqattuu çaşajt qыгъызdar,
Tolqundajt çyгөк qarasaq.
Çajъt өтө keңiri,
Suluu volqon zamana
Baqtарында sajrаqan
Bulbul qonqon zamana.
Ala Too, Alaj çerinde
Qыгъызqа şaңduu uşulup
Senin tattuu ynyңdy
Uşuşat qыгъыз coşulup.
Urmattuu Gorkij aqылman,
Elime qubat bolduñ sen,
Asqaluu toonu aylanъr,
Aq şumqар volup qonduñ sen.
Altъndan eken çoldoştor,
Aq şumqар quştun qanatъ
Asылдан eken çoldoştor,

Дааньшман Gorkij қиватъ.
Огоқ оғатон қығъызда,
Орсундуу қиват қығнадьн,
Ketmen сарқан қығъыздын
Көмулун асыр тьпвадын.
Turmuştun tattuu қығъызьн
Tolqundatьр ьгдэдьн.
Çyregy ьсық вооркер,
Çaralқан елең çайындан
Stalin, Lenin учурақан,
Ақ шумқар елең ақылман!

1938-çыл.

UCQAN ŞUMQAR

Menço anda kicine
Çetilbegen balamьн
Otun terip. uј vaçьр.
Asqaluu toodo da turçamьн.
Şooqumun uçam alystan,
Kök asmandь qaradьm.
Çyregym soçot artьşьр,
Kergende шумқар қанатьн.
(Barço mende çoldoştor
Tolqundap ketçyу adatьm)
Serpip serpip қанатьн,
Şumқар учур keletat.
Conduçy colpon çылдыздај.
Tulpar учур kele atat.
Mudajьm turçuu toolorum,
Bozorup turçuu zoolorum
Kylymsyрөp icinen,
Şumқарçа soçot qoldorun.
Gyldeј sonun çarçьrəp,
Kyn acььр baratat.
Too, zoolordun icine
Nur cacььр baratat.

Bijik emes, bir dövə,
Сьѣѣ qaldьm ystynə.
Qarasam qalьd el kelet,
Şam çaqьlat көzymə!
Bytkən denem ьььdь —
Qьььl kirdi çyzymə.
Qatqьььp, kylyp tolqundap,
Baldaр өтүр varatat,
Saqaьna aq kirgen
Caldar өтүр varatat.
Тоqтовој ucup vijikte
Qanatьn qatьp зьрььdap.
Ala Toonun vaşьna
Şumqar keldi çaqьndap,
Qarьdjan qartaд vaвајьm,
Urmattuu qьmvat aqajьm,
Coqojtqon colpon enekem,
Çyregym çanьm eçekem;
Maңdajьman sьlaşat.
Men, vөvөkke qaraşat.
„ьььstuu vala" deşip,
Qucaqtaşat, çanaşat.
Şumqardь tosup aldьnan,
Dovulbastar qatььdь.
Ala Too, Alaj çerleri
Altьndaj volup çaңьrdь.
Kөp ele çьldar өtvөdy,
Ala Too ici şaqa—şaq
Emgektin volup ordosu

Tolqundajт çyrөk^q qarasaq
Keniri ucат aq şumqar,
Qanatьn çajьp çajdarь,
Qatьььp ucат aq şumqar
Çьььaldьn uşul majdanь.

1938-çьl.

„BARSA KELBES“

Tolqunu çyrgymdun batvaşanda,
Bir erdi vaştan ajaq maqtaşanda,
Könyldyn ceri mınca acyşandaj:
Turalvajm toqtor cıdar ajtraşanda...

* * *

Bilesiñ cirkin qomuz kişi vaqın,
Kelseñci erke qomuz çanşa çaqın,
Muz minir çyrgen vaatır Fjodorovşa;
Sajraş olıo cecen, qomuz aqın.

* * *

Baatırdın çyrgen çeri muzdaj deñiz,
İlgeri munun atı „Barsa kelbes“,
Çarajı qandaj tunuq muzduu talaa:
Adamı tarixında körgen emes.

* * *

Çenildi „Barsa kelbes“ cındıaşında,
Muzdarı vaşın ijdi aqıında,
İlgei „Barsa kelbes“ oşol çerdin,
Acıqş Paraindin sandıaşında.

* * *

Fjodorov, danq seniki, quttuqtoolor,
Qol verip urmattaşat Ala Toolor,
Ajlanır kolhozdoşqon suluu çerdi,
Aralar tamaşa qıl, vizdin eldi!

* * *

„Kelbeste“ çajır salır aq catırdı,
Sıyləşty müzdar menen kər taqırdı,
Qırqızdar qucaqtaşır öör alsın,
„Kelbesti“ çenir kelgen çaş vaatırdı.

QIRGIZSTAN K(İ)B(İ)NİN EKİNCİ SİEZD- İNDE SYJLƏGƏN SƏZY

Çoldoştor, sovettik elder ucun qazmaq bıyın qı-
tozqu urmat solot.

Men, vaqtılıu eldin ulııttın. El ucun qazmaq
qılır, ır çazatınma vaqtılııttın der tağatınatın.

Aqındın unı dışmandarğa oğı

Çoldoştor, uruqsat etkile, silendi quttuqtar. Qazdın
bınman oqur berejin. (Qazın qıl sıvııtar).

QIRGIZSTAN BOLŞEVİKTERİNE!

!

Bolşevikter—el ucun cın çarışdın,

Bolşevikter—eldi sıjgen adamdan.

Kıcy taşqan kıçıtmander bolşevik.

Eldi vaştap barat daşın aıça der.

Qırqızstan—respublika çarışdın

Östy gıldır tegiz bardıç çarışınan

Bolşevikter qoldorunan kelgen ır.

Asmandarğa ucqum kelet çarışınan.

Uluy qygaan bolşevikter qalqalar,
Eski cirik wuzuqtuqtu talqalar.
Bizdin qyrtyz wugyn waşqa tereidy,
Qol qartmazыр qyrdan aştı alqalar.

Ucşa quştar çete albaştan zoolordu,
Qyrtyz kösur öte albaştan toolordu,
Wugyn kesip Pamiр çolu salındı,
Too ыныş aj nuruna malındı.

Ala Тоошо çańы qyrtыз tereidy,
Çańыыqqa Qyrtызstan welenıdy
Texnikańy Ala Tooluq qyrtызdar,
Zor daańыşman Stalinden yjronıdy.

(Qatuu qol çawııalar).

II

Birdik, kenđik—ölkөwyzdyn ardaşы
Bir yn menen onon salat wardıaşы,
Tađ qalarıыq wul ölkөmıdy syjwögen
Bar eken oşo kapitalist qaldıaşы.

Ac көz ajwan, alaqańыń çajşandar,
Adam emes qan çalaştan ajvandar,
Çer çyzynde kыlyp turşan ölkөmıdy,
Satmaq wolaşon şimşilegen tajşandar.

Çaştajымdan ölkөm waqты asыrap,
Men oşo anda wala elem çaşыraq.

Emi bolso estym qorqoşaj alaman,
Qajы aqmaq, wul ölkөmө asıst?
Taşın talqan, çerim çelosen qyrtыз —
Acuulandıм, tişim ketti qысыrap,
Arabyzda kыlyp çyrgөн wuzuqtar.
Ex, weti çoq, çyzy qate wıçыraq.
Emne eken деп suraştыrsađ daşыńып,
Taratmaqы wolaşon kolhoz aşыńып,
Emi bolso el көzyne көryndy.
Quturşan it көzyndeј tir wағыńып,
Çer zawoddor çumuşçudan wıńып.
Çyrgызmekcy kapitalist qағыńып.

Çoq gospada, көz ajneksen tereier,
Mıндај nomur etwөј: wızge yraşer.
Bir sez menen qorutundu çыşarsamı,
Gospadalar kelgen eken ölgynөr,
Ölkөm çaqtar ańыń kыysyn certemin
Emne oşlosom maqsatıma çetemin.
Qana qolun saıыр көrsyn duşmandar
Ölkөm usyn men sadaşja ketemin.

PAQTA SAPQAN KELIN, QYZ

Şıňqyldaşan kelin, qyzdar,
Qolqo ketmen alyşqan
Talaа көркүп көтөгуşkөн,
Qarap көрсөм аlyстан.

* *

Çyрөк толqujt аlyр, ucup,
Көгуp савыг qыlvastan,
Аjlананы мен qaradyм
Oşol çerden çыlvastan.

* *

Al talaада paqta өсүp
Көркөм gyly таqылаан.
Көртөн көрөј bul talaаны
Çyрөк көксөp сашындаан.

* *

Eşenquldu qoldon tartыр
Çyгуp kettim şырыldар
Kelin, qyzdar—bir товuna
Kelip qaldыq çaqындар,

Paqta sapqan kelin, qyzdar,
Kylöt bizdi şыldыrdар.
Qoldo ketmen, epkindetip
Emgek qылаан тырындар.

* *

— Şыldыrdaba kelin, qyzdar,
Emgek qылыр көнгөнаyz.
Paqta саар bir dalaj çы
Ketmen аlyр çyргөнаyz.
Siz өндөнгөн qyzdar менен
Çапыşыр да көнгөнаyz.
Der Eşenquі iki ketmen,
Alyр keldi kepeden
Paqta саар biz da kindik
Qars-qurs urup cетinen.

* *

Paqta sapqan kelin, qyzdar.
Tigilişip qarаşat.
— brdar аerci аqын аsла
Deşip kylyp surаşat.

* *

— brda desen, yodaj аerem
Kөnyl qojup uqqula,
Epkindetip ermek менен
Ketmendi tez soqqula.

* *

Suluuluşun kelin, qızdar
Kelaetige kelişken,
Suluu qızdar erkındyy tor—
Çigitterdi çenişken.

* *

Qara toru uzun vojlu
Erkindyy qız Aşılqan,
Normosun tez vutyrem der
Ketmen saar şaşılqan.

* *

Kerpy ajtır, azdı qılıqan
Çoon kelin Totuqan,
Suu icem der cıdır ketip
Çerdi tikter olturqan.

* *

Ker iştegin kelin, qızdar
İşten talbas keziner.
Atıñıñ emgek usyn
Erkindikti sezider.
Totu eñduy çalqooloqto
Çoloboston, veziner.

15/VII-34 çyl.

LENIN KÖRSƏ

Zor daanışman Vladimir İlictin,
Adamzattan bir özgece ailgictin.
Ötken kyny bygyn bolup atalat,
Çumuşcu tap, aza kytyp eske alar.

* *

On bir çylqta ajaq basat Leninsiz.
Çenişterge aızdin elke kebelgiz...
Çetelegen aızdi çoldoş Stalin
Bolduq emi ec duşmanqta çenilgiz.

* *

Mundu qırqıñal Sen kimderge tere eler?
Ajtasanda senden çaqır men aijem.
Qoroodoqu qoj çajtarqan ittender.
Mundu qırqıñal Emi ojlarda ketir eler...

* *

Ej Tjanşan! Bygyn saqqa tereledyñ!
Qajta baştan sen çaralıp, gylidedyñ. —
Gyldip çatqan Tjanşandı aijletip,
Atteñ Lenin! Sen bir kelip kereledyñ?

* *

Qығашыз emi öz sarbasyn çaraqtar,
Çeñiş toldu Ala Toodo çaraqtar,
Er İlictin çazyр ketken tomdorun;
Emi qығашыз oqur çatat baraqtar.

* *

Qығашыз, özbek, qazaq, taçik elderi;
Sozıajtamın, qulaq salıñın kel veri,
Qana, birid сытыр maşa çoor ver.
Qajsy vaatyр vizdi elge tendedi?
Bilir alıñın, kyn сытырşтын elderi
Bul qubаныс özy vizge kelbedi.

* *

Tuman basqan: voroon, çamatyр kyндөрдө,
Qар-qarañşы çaғыñşы çoq tyндөрдө,
Proletarlar тавы усун kyрөşyp
Çatqan ele zындan çana tyрmөдө.

* *

Tereñ ojdun çolun izdep tyrtynyp,
Tyrtkөндөргө vojdu verbej, çytnynyp.
Vladimir İlic vava ötly eel
Ojloqonun ojloqondojo vytyryp.

* *

Biz vaatyрбыз ec duşmandan qorqvojбуз,
Duşman kelse oqço qarşы oqtojbuz,
Ajtqаныңдын bir dalajın atqardyq,
Lenin seni biz ar qacan çoqtojbuz.

* *

Er şakirtin, synbas volot Stalin
Arqasynan ercigeni biz anın .
Lenin vava, ajtqandarıңd altındaj,
Çerge qojvoj atqarabyz syt vaarın.

* *

Sensiz Lenin on bir çyldь ötkerdyk,
Dalaj-dalaj qыjыncылыq kyn kerdyk,
Biz bolşevik qыjындьqqa voj verbej,
Bardyñın ten vyktoр turup, көmkөrdyk.

* *

Alalam uqtu, атаqыбыз qaptaldь,
Proletarlar Lenin çolun aqtady,
Çeñişterdi ölkөbuzge çajnatyp,
Al çeñiştен, al çeñişke attady.

* *

Мына! Ана! Tigi — tolqon çeñişti.
Proletarlar vytyrgen al zor işti.
Kөrsө Lenin — biroq, anь көrөbdy,
Qol qarmaşыр vaatyр Lenin çyрөbdy.

* *

Lenin vava, sen bir tiryу volqondo,
Tjanşanqа мындаj çeñiş tolqondo,
Kөlip Lenin biz menen sen көryşsen,
Qucaq çazyр, betten çыttар övyşsen...

* *

Tjanşandın cürəktəy armanь,
Lenin seni bir көrvəstən qalqanь.
Көвүнсө ele süjүр, süjlөр qalьzat
Tjanşandın өskөн vaatьr — valьanь.

* *

Çazьnda ele men Moskvaда varьasam
Denendi men, qanьr көгүр alьasam,
Çyrök taqь — өз çajьna kelьejtqo,
Sen dem alьr çatqanьqьdь ajьvasam.
Tjanşandın elderine vajandap:
Qooz sözdө syretyьdy tartьasam!

21/1—35 çьl.

LENIN MENEN KÖRYŞYP

Bijik asman qavaq bykөp asьasa,
Çerge соң, соң lapьldap qar taştasa,
Bir maqavь, çе vaatьna uşundaј:
Bul Moskva көгүпөvү vaşqaca!

Qajsь kyn bul, aza kyuge qulaq sall
Asman çerdin vardьqьna qajьtь var,
Bytyn dyjne proletarьdın kesөmy:
Lenin өtkөн çьlda kelcy janvar.

Kөz çumulup, but uzatьp, qol çajьp,
Çamvaşьnan tuura çana çantajьp,
Mьna uşul men yaratqan kьmbөzdө,
On eki çьl çatat Lenin sarçajьp.

Çyrök soqьojt, denesinde qanь çoq.
Qьjьmьldavaјt, qьjьmьldarçada çanь çoq.
Kycy taşqan zor aqьlman Lenindin,
Qьjьmьldatvaj qojdu cьndap duşman qd.

Өzym bilьejm, көzym ketken tunarьp,
Çyrök bolso, al acьşat uu alьp.
Uqtap çatqan Lenin menen, көгүşyp,
Qalьd qatar өtүp yarat cуvalьp.

Сүрөк айтат: „qajta qanьp qarajьn“,
Uruqsatpь bir az syjyp alajьn.
Tigi alьs, qьrtaьzardan volomun,
Syjlešəjyn turcu Lenin vavajьm!

Uqtar uьqu qandь emi turuьuz,
Kəryšəly qana qoldu sunuьuz,
Aldьnьzdan ьjlar ətyr varatat,
Majda ulut qьrtaьzdan bir uuluьu.

Suuq qavar, qara vettyu ьztaьnьq,
Baš ijdiret syjleğənyyn cьn qьnьp,
Lenin turvajt, Lenin uqtajt, ymyt yz:
Degen volot meni kəzdəj tigilir.

Ağь turcu, alьs cəqtan ətvəgyn,
Senin mьndaj ajtarьndь kytvədyum.
Cəp qarapьp, oьdo qaləjan vašьma,
Qajda voləjan qajtьylardь cьktədyu.

Qanvas uьqu qalar emes tygənyr,
Emi qajdan tirilet dep kytəlyk,
Turvasada turat desen volvoьju,
Cəš aqьndьn qurc kənylyyn kətəryr.

Ətə ašqan texnikanь qarmadьq,
Əlkə toldu, gylden gyldy tandadьq.
Ataəjanat arman volup varatat.
Bir Lenindi viz tiriltip alvadьq.

22/1-37-с.и. Moskva.

PARTIJADJA ANT

Menin cəzəjan qonəjurooluu ьrləgьm
Сүрəgymən anьq cьqqan sьrləgьm.
Kece qana cьladajaq cыgьrsəm:
Vygun aqьn, qalvadь tyk armanьm.
Qoldo qьnьc, cүрəgymdə oəjum var;
brdaj verem vytkycə kyc — darmanьm,
Cəniš kyysyn kyugə salьp cəqьlar
Qomuzumdu caləjanьm men, caləjanьm.
Kandidatmьn, cəš əsyucy kommunist,
Ber putjovkə, atqarьlat ələjanьm.
Cəladajca cəgьm cəldo cəldьgar;
Ec bir qacan volvojt menin qaləjanьm.
Qalem menen coə giganttar quramьn,
Ujat menin ušul postto taləjanьm.
Kommunister tuura sьzəjan cəl menen,
Ulu postqo varəjanьm men, varəjanьm.

* *

Antьm ušul, qolumdaəь qalemim,
Qalem emes, qьnьc dep men vilerim.
Aldьmdaəь arьsəldəjan dušmandь
Ušul qьnьc menen anьq cəqəmin...

12/11-35-с.и.

TUULAR BAŞ İJILDI

Çumuşçu tap başın çerge salışqan,
Aza tutup, muzikalər calışqan.

Qızıl-qara tuulər başı ijilip;
Cuular cıqat tuş taravın — alıstan.

Bul qandaj kün volup ketti ajtqıla —
Ötkən oqşojt arabızdan anıstan?

— Тарсыл қырап, күүсүрмөн ер, қажраттуу,
Сын болшевик Киров баатыр, даанышман,

„Өldy“ деген газеттердин қавары;
Çара volup çyрөгymө çавыşqan.

Ijn, teşik, daldoo çerge bekinip
Dalaj duşman aңdър, vuşup çatыşqan.

Qan icyyge dajardançan duşmandar,
Aqьрында er Kirovdu atыşqan.

Bul-bul ele taң nurunda sajraçan.
Baатыр ele ec majdandan tajvaçan.

Bolşevikcil keң majdanda Kirovdun;
Çeñişteri aјdan acьq çajnaçan.

~~Çumuşçu tap başın çerge salışqan,
Aza tutup, muzikalər calışqan.
Qızıl-qara tuulər başı ijilip;
Cuular cıqat tuş taravın — alıstan.~~

~~— Тарсыл қырап, күүсүрмөн ер, қажраттуу,
Сын болшевик Киров баатыр, даанышман,
„Өldy“ деген газеттердин қавары;
Çара volup çyрөгymө çавыşqan.~~

~~Ijn, teşik, daldoo çerge bekinip
Dalaj duşman aңdър, vuşup çatыşqan.
Qan icyyge dajardançan duşmandar,
Aqьрында er Kirovdu atыşqan.~~

~~Bul-bul ele taң nurunda sajraçan.
Baатыр ele ec majdandan tajvaçan.
Bolşevikcil keң majdanda Kirovdun;
Çeñişteri aјdan acьq çajnaçan.~~

ŞUM QABAR

I

Сочиқандай, ојтоноур мен қатрадым,
Qandaj maani ekenin tyk tappadym.
Тынысыздық сүрөгүмө ужалар;
Kerevetke çalqyz özüm vatradym.

Тынысыздық сүрөгүмөн кувулып
Keter beken, тыға сыртым сүзгүрүр.
Ajsyz tyndyn çyldyzdar çalyrtyr —
Bilbejm nege, bir başqaca көрүнүр.

Сүрөгүмөн алда neni suradym,
Cece alvady — ajlanamdy qaradym.
Asmandaqy çyldyzdarğa tigilir
Emne ysyndyr çyldyzdardь sanadym.

Sansyz çyldyz... esepтөөгө volovu?
Сүрөгүмө qajqy aralar qonovu?
Bir şum qabar usur kele çatqandaj —
Ajlanama тынысыздық tolovu?

Asmandaqy çyldyz şana bilgendej,
Kөzdөн çaşь aqat deniz kirgendej
Artyqqansыр çyrek tujar şaşьыр,
— „Qandaj şumduq boldu eken“ — degendej..

Alьs çaqтан... kele atqandaj kuvyrөр,
Uçulqansьjt ne bir çaman kyngyrөр,
Asmandaqy çyldyzdarğa qoşulup;
Qara çer da ылақандaj dyngyrөр.

Bir qajqylyu şum qabardьn tysyndөj,
Biroq nege seldejirmin, tyşynvөj,
Өz közymө özüm turup işenbej —
Men oјlosom көргөндөрүм tyşymdөj.

* *

Kylyk sanaa qajda usur ketesiñ.
Qacan ырдыñ maanisine çetesiñ!
Toqtonalvaj, men turamьn şaşьыр;
Ajtqьn vasyñ şum qabardьn cekesiñ!

* *

Ej сүрөгүм тыныстанва, şaşьыр.
Сьr vilgice, ketvestirsid çalyьыр.
Ajlanamdy tegerete qarasam:
Qajqy başqan, çar tararqa çavyьыр.

II

Tađ atqьca sanaa kecti denizdi,
Taңda attь, saat soqtu segizdi,
Qulaqьma çaman qabar uşulup;
Gazet daqy bir şum qajqy çetkizdi.

* *

Kujьşovduñ өlgendygy bilindi,
Da bir çara сүрөгүмө ilindi.
Qajqy qaptar, kyjyt vasyр çyrekty —
Kөcelerde tuular başь ijildi...

* *

Qoş Valerian! Elin saqь qajqьrat,
Valerian emi qajdan tavьlat,
VKP(в) çoldu vizge көrsetүр,
Çeñiş kyusy daqь şaңduu qaqьlat.

26/11-35-çыл.

KƏSƏM SƏZY

Bygyn erte turdum taňňy maaldan,
Цәуләһәнә бир җаһыһы авалдан.
Сьдај алај cirkin көһүл қуванат;
Туш көргөнәү бир маанилуу қавардан.

* *

Сүгөк ајтат: „турдун Төлөн тезирек,
Маңдајьһа қызыдан нур сасылат,
Bygyn syjlejt vizdin çoldoş Stalin —
Segizinci sjezd bygyn асылат“.

* *

җымајтандај сьп өзүнө имерет,
Мьндај қавар сүгөгүдө дем верет,
Вақыттардан-вақыттарда өтуүгө:
Сүгөгүндү толқундатыр җиверет.

* *

Dene kelet бир җаһыһан сьтыһар,
Meerimdyu tolqun kyylər qaşylat,
Taalaјь кең SSSR дьн elderi
Маңдајьһа өсрөс сьһақ җаһыһат.

* *

җыһал менен көһүлымду җазамьн,
Yjde җаһыһыз terezemdi асамьн,
— „Oldaj saat erte веһке җетсе“ деп
Сьдај алај өјдө-төмөн васамьн.

* *

Kee бир adam ал өзүнсө мунажьм,
Kee бир adam momun volot ar дајьм
Menqo volsom җаһьта volur қальртьн:
Ғоһуқ екен, қандај ајла қылајьн...

* *

Saatьma көзүм туһет ваарьһан,
Tez сүгөһьсүһ деп да аһа таһьһам.
„— Qaşylajьн җьһыһдась тезирек“ —
Qajta, qajta saatьma җальһам.

* *

җальһандан рајда васьр сьһрадь,
Mezgil екен saat веһти соһуртур.
Мьһа азыр vizdin көсөм вајандајт —
Аһьн Төлөн!.. Qulaq сальр иһуртур.

* *

Radioqo җаһьн ваһьр иһамьн,
Өз orduna keldi оқһојт қаваһьм.
Oј qurular! degi тоқтој алаһьм:
Қуваньһьн деңизинде аһамьн.

* *

Bytyn denem tolgun menen eridi,
Qulactarým asmandarğa kerildi.
Radiodon uraal.. uraal dovuştar,
Тагъхъ сөз Сталинге берildi..

* *

Тъльстансы! Şъвьгавaj turqulal
Uşnikterden birden, birden alqylal..
Bizdin kësëm ana syjler çatvajvь,
Qurbularým! Uşalьqсь çavylal..

* *

Мьнса dajьn anьn sezy volottoj,
Baqьttarğa vaqьt qoşot qorotroj.
Ontoşuz çьl qamьgavaj gyldedyk
Ytyrejgen duşmandardь toşotroj...

* *

Çьrçal, vaqьt bizdin çolqo tizilet,
Daşь deniz, okeandar kecilet.
Adamьqьn asьl artьq taşьdьrь:
Çalqьz şana Stalinden cecilet.
— 25 XII-36-çьl, MOSKVA.

MEN MOSKVADA

Ataşьndь asman, ajdan uqqanmьn,
Kuyleruңdy Tjanşanda qaqqanmьn.
Ataşь соң qьзы Moskva seni men
Bir keryuge sapar kezir сьqqanmьn.

Saşa keldim çapan celdy aralar,
Señi keryp, menin kəzym taң qalat,
Ənymdəvy, tyşymdəvy degendej
Ojlor kelip, çyrəgymə соq salat.

Bir qarasam Moskvaşada kelgenmin,
Tramvajdan virdi tandap mingenmin.
Qubanyсь çyrək сарсьр, qucaqtar;
Соң Moskvany aralar da kirgenmin.

Aldьmdaşь talvas tulpar tramvaj,
Ajlandьrdь keң Moskvany dem alvaj.
Qьзы nurlar çenişterge tirkelip:
Ətty kəzdən zuu-zuu etip sanalvaj.

Aqьn daşь ьrьn ajta cubasьn,
Biroq senden: çalqьz suroo surasьn.
Qьзы Moskva сьпндь ajьr çoor ber:
Tigilesin, taanьvajсьn, turasьn?

ÇAŞTÝQ

Çaştýqtýn çalyň sýraşy,
Çalyndar çalyň turawy.
Çarqygar, çajnar asyldan:
Gyl qajyr kyldyn vuraşy.
Eelirip çyrek çulqunup
Gylderdən tandar surady.
Ojnoso, kylse çaraşat
Çaştýqtýn çalyň uvaşy.

* *

Tunuq suu aşyň meltirep,
Kyrdeälyy kyylər keltiret.
Tunuq suu vojlor, ojnoson
Çyrekke mýnca dem kiret.

* *

Çyrektyň tolqun sýrlary
Qozajolajonu emivi
Çe volboso qurular;
Selkinin çyluu demivi?

* *

Tan erte turup talryňdan
Bozajdun erkin çyregy.
Toptonup çyrgen top qyzdar
Qylcaja qarap, kerevy.
Çe volboso şyldyňdar
Qatqygyr bizge kylevy.

* *

Ojnoşula yn doşur
Deňizdin volur savaşy.
Mende bir çaştýn mysesy,
Ojnoşum kelet doşulup,
Bizdin ojun, kylkege
Tjanşan qalvajt tosulup..

2/ III-35-çyl.

BEŞİK BRB

(Çamşydan)

Uqtasyn der wewegyn,
Domburgasyn qolqo albr,
Çamşyl wawañ kyy çalbr,
Ölönyn ajtbr eritip,
Çyrekten tolqur ыр ketip...
Uqtasynsç wewegy,
Termelwesin weşigi.
Kөkten çyldaz çymьñdajt,
Ajdьn tolqon kecesi...
Çajloodo maldar çuıçaşan,
Ujqıqta wular kirseci.
Maamьq çyndyy çapьbar,
Qulundun altьn çalьnь.
Oqşoşqon sonun muzoolor,
Ujqıqta kirip walqьdь.
Tөөlөр uqtar tьncьdь,
Uqtasьñdь ьrcьnь?
Sen da uqta walaqaj,
Erkem estyy, араqaj.
Baqalar çьğtar kölyndө,

Çegirtke çatbr çөyндө,
Balıqtar kirdi ijinge,
Amu darija tywyndө
Uqtasç wөwөk ermegim,
Keldi senin degeniñ.
Kөk denizdej meltirejt,
Ajluu tyn suluu asmanьm,
Bөrөлөр seni waqtьğan,
Meerimduy atağ Stalin.
Terezeden qarağan,
Qawağь var aalamdan.
Kөrynөt anьn көzynө;
Çer wetinde var adam.
Wөwөгym daşç көrynды,
Syjdy, meeri төgылды.
Mañdajьn sьlar asьgar,
El usyn çumşar өmyrды.
Keñiri wasuu zamanь,
Çaşattь quınaq көñyldy.
Tuulur өskөн çerimdin,
Tyğөnwөs altьn kenimdin:
Waqtьluu wөwөk airisiñ!
Aldьñqь kundyn erisiñ!
Waarьnan erke sen suluu,
Sen suluu wөlwoj, kim suluu.
Çaşьnan waatьr өssyn der,
Wөwөгym seni qoldoğon,
Kremldе çan atan,
Qamьñdь kundө ojloğon.

Erkelyu wala saşynda,
Urmattar wewek şanynda.
Eliid menen kerdyň sen,
Mömölyu suluu waşynda.
Ömyryň uzun aldyň ken,
Baqtyлуу wewek woldud sen,
Sen usun waqtyň bulbulu,
Balqytyr şaqşy saşydan.
Тоонун толқун гүлдөү,
Sen usun şaqşy şajnaşan.
Közüň şaryq şyldyşdan,
Şaşyň şiwek şyndyşdan,
Baqtyлуу wewek көркөмдүн,
Şyraqşy woldud ölkөмдүн.
Aşa wersin önerüň,
Şaqşy dajar kyulörym.
Baaty woldun şaşyşan.
Myltyq—şylyş aşyşan,
Zireksin, altyň wewögyt:
Mergen woldun şaşyşan.
Balalyq kyndө özywyz,
Şyraq wabyr közywyz.
Sendej woldur öswödyk,
Bulamyq woldur şyzywyz.
Şum zamandyň kezinde,
Baary qalşan esimde.
Şelegin warg qolunda,
Kötöry şaqşy qalashy.
Qaşyşyşy şylyu şyzy,

Şyraqşy şanydan walyşy!
Öşöşy wewek, erteler,
Şyşyşylyu kyndө erkeşer..
Qubanam degi şarşawajm,
Beşigindi termetip,
Pioner şana komsomol,
Bolosuň şanyň şaş şetip.
Komsomoldon şöşöşur,
Bolosuň myqşy wölşewik.
Artynan öşöş pioner;
Alar da turat „aşy“ der.
Kөdyldyn ығын ыrdasaq,
Uqtasaň erke—şaş qazaq,
Beşigin altyň, şaryq nur,
Ataşy syşöş şyn ul.
Kөşyudy şumsaş, dem alыр,
Şalqyn şel kelet ыşyşыр,
Qary—şaqşyň wabyşy,
Şyşyşyş kelgen zamana!

OTUZ — ADYR

I

Suusuz talaa

Qarasañ uc tyvynö közyñ çetpej,
Sozulup çatqan talaa mьдыr etpej.
Qajstь muñ ujur qalqan denesine,
Daq volup çyregynen taqьr ketpej.

Talaanьñ beti vөjөн sajan menen,
Cırqaşьr keskeldirik qajdan kelgen.
Sojloşot çajьtьnda keñ kesiri;
Мьнакеj, qara caar çьlan degen.

Bozorqon öñy suuq çaman talaa,
Bozorup turqanьnda varьv maana.
Ac kemer, oq çьlandaj öñy suuq;
Bjlaжьv uşul talaa, armandana.

Boz talaa çolun vasьr ötkөн çandar,
Asmanqа keterylgen qalьñ caңdar.

— Suu deşir, enesine asььşьr,
Cьrqьrap vara çatat vөvөk valdar.

Enekem qoldon qarmar tyz çetelep,
Varavьz Oştu közdөj viz entelep,
Çetide volsom kerek oşol kezde,
Suu çoqton muun voşor men temteңder,
Bir kыny çөө vasьr, velder aşьr,
Kelgenviz uzun çoldu emi teңder...

Өtkөңө „suu берci“ деп zar muңdanьr,
Aqqan suu, mөldyr qaşqа vulaqtardan,
Ej talaa! Çetalbastan sen qur qalьr,
Bьşşьz çaldьraqan Otuz—adyr
Өtkөnden qalьrtьrsьñ suu suranьr.

Suusadyq alqan suubuz tegiz vьtyр,
Tandajlar qatьr völdu suunu kytyр,
Vaaгьvьz tilek qььr keletavьz.
Suu tapsaq, alsaq dejviz, közge syrtyр.

Izdese bir qaşьq suu tyk tavьlvajt,
Çyrekten qara tytyñ ot çalьndajt,
Qadamdar alqа qarap vasqan saжьñ,
Oorduq çykter menen muñ qalьñdajt.
Kyc ketip muundarь voşoso da,
Cьdaqan, qajratь var er adьmdajt.

Til qurap azaptardь tartqьdajььz,
Suu ucyn qara җandь satqьdajььz.
Egerde suu kerynse җolubuzdan:
Icinen bir aj cьqraj җatqьdajььz.

Aqartar qьzьl tilder salandadь,
җamaldan caң asmandar qalyндadь,
Bozorqon qasijetsiz aj-җum talaa,
Boorunda eңkeј munduu alsьradь.
Munduular basalbastan alь qurup,
җьqьььp qolun sozur suu suradь.

Bizge da Kerim calda җetip qalqan,
„Suu ber“ dep surap qaldьq varь andan.
җaldьrap viz turavьz keryn qarap,
Suu cьqrajt onoj menen uşul caldan.
Talaadan Kerim calda pajda tatьp,
Eşekke җurgөн kişi suunu artьp.
Tilderi salandaqan җolooсuqta,
Suu bervej bir dalajqta җaldьratьp,
Munduunyn varь, җoqun tonop alьp,
Qaşьqtar җurgөн kişi suunu satьp.

Qol sozur bir dalajqta җaldьradьq.
Kerim cal emne dese, viz ьnadьq.
Beş qaşьq bergен suusun Kerim caldьn
Cьньqta qujur alьp, tildi maldьq.
Bel vajlar, al qordьqqa tegiz cьdar
Bar kycy sarьp qьььp җyryp qaldьq.

Qolunda volqon vardьq tьjьndarьn,
Kerim cal enekemden aldь vaarьn.
— „Emi men... qandaj ajla qьlamьn“ dep
Enekem uşul cөлge ajttь zarьn...

On kişi keletavьz aadan tezde,
Qьzьl til salandooqo җetken kezde:
Keryndy keryvьzge Qara debe¹
Oşondo bir qubanьc boldu vizde.
Meltirejt „Otuz—adьr bul talaaвьz.
Tomsorup kyjur җanat ec ajlasьz.
Ecen min er җigitter qaza volqon!
Betindi adam cьdar tyk qaracьz.
Qьсьььp, turmuşunan megdөгөн el,
җaj vasьp, qantip eтet bir җajqьсььz.

II

Tilsiz җoo

Өrkөштөр, ulup, uşur, tolqur taşьp,
Adamdardьn qandarьna aralaşьp,
Tilsiz җoo aqьp җatat tilge kelvej:
„Daqь qan keryтөök“ dep al talaşьp.

Arьstandaj kycy aşqan aqьp tezdep,
җьlandaj ony suuq Qurşar suusu,
җaldьrap oјyzyne eтe albastan
Uqulat җer җarqandaj kedej cuusu.

¹ Suusu nar җerdin alь.

„Өтөм“ деп өйүзүнө тилсиз чоопун,
Ҷапынан қаза болгон далай жордуу.
Ал кындөр қандај заар ырајымсыз;
Сар тарар тегеректе темір тордуу.

Кижерге кижими чоқ, Ҷыр-Ҷыладас,
Ісерге ектеке чоқ, қарындар ас.
Тамарқын бир аяпын Ҷапын қылар,
Сурқулар, Ҷағ валдарын Ҷетеleşір;
Кедейлер нан тавалбай Ҷырды ылар...

Ақсақал, Ҷытық саран, Ҷалаң ажақ,
Қармақпан оң қолуна четін таяқ.
Сол қолға валарандај Ҷағ валасын;
Ҷетелер Ҷырет жордуу қажыр сулар.
Нан сықбайт ес кімден да бир сындығым,
Бардығы муңға ватыр турат қулар.

Қарарған веті туман муң аялдан
Нан таррај кеке сејін бут қыдығыр,
Валасын қолдон алыр ал Ҷетелер,
Олтурду бир дөвөгө Ҷан тындығыр.
„Өлгенде көмылбөстен денем қалат.
Арқаман кімдер келіп чоқтыр алат.
Мен келдім өмырүмдүн көвүн васыр,
Қалсақ ушул валам бир саламат!
Көк аспан, Ҷер да, суу да түр—тунарыр
Заардуу қатuu Ҷамал ветке урат.
Туулуп, кіндік кесір өскөн Ҷерім,
Қарарыр бир кынсулық алыс турат.

Нан іздеп өз Ҷерінен аярылғанға,
Нан вөріп қандај кіші Ҷардам қылат“
Дегендеј кынұрттөнуыр қуу дөвөден,
Қулаққа бир муңдуунун ынұ ушулат.

„Қојсу емі, өз еліме Ҷөнөјынсу,
Муңдасам, өз Ҷерімде өлөјынсу,
Дарија кйрген екен, қантір өтөм,
Мен вағыр, кысун сынар көрөјынсу“
Дегендеј ошол қарыр тура қалды,
Таяқтың оң қолуна дақты алды.
Возоруп ал көрүнгөн адырларды
Қарады, тегерегін қалдырвады.
Үшкүгүр ал өзүңсө туралвастан;
Қайдақты чоқ қудайға Ҷалдырвады.
Жордуу аял.. Васын іжір кетті Ҷағыр.
Ҷырөкке дақты қайты ағалағыр...

—„Возорған веті сууқ“ отуз—адыр,
Вөлінен өтыр кетсем ағы ағыр,
Дегендеј муңдуу салым тілек қылыр,
Ақығын сууну көздеј келді васыр...
Көтөрыр Ҷелкесіне қырқун, қалта,
Турмуштан сексіз азар тарта-тарта.
Сақалы аррақ волуп асарытыр,
Ҷырегү кыжур Ҷапыр сысалдај
Қуварыр апын өну сартајытыр.
Көпты вүл көргөн оқшојт тар заманда.
Ҷелкеде тыжыгу вар, қарақанда,
Ајттырвай, тындајынса вилсе волот:
Қордуқ вар, армань көр ушул салда;

Ojlosom çer wetine tolaŋon adam.
Biri zor, biri kicik, biri naadan
Turmuştun çarŋaldarın keryu ucun
Umtulat ar-bir adam şilteŋ qadam.
Bardıŋ turmuştucun kyreşt asır,
Birine biri qarış qurŋan majdan.
Alduular ezip, urup pajdalanat,
Alsızŋa kyc volboso, kelsin qajdan?
Adamŋa kyc saqırsa kelbejt eken!
Ardıŋar suusuz çatqan quru sajdan.
Biri var: dınyjedon volŋon qamsız.
Biri var çaldıŋarŋan şorduu alsız.
Çer wetin çanım dostor qarajıŋqıç —
Dınyjegö çaralŋan çan degi sansız.
Adamdar — dınyjegö çaralŋan çan,
Bilbejmin, eminege qalamın taŋ.
Balasın çetelep cal vara çatsa,
Şamaldan keterylet qujunduu caŋ.
Bala ıjlajt, cal da ıjlajt turalbastan,
Şumduqtuu rajım çoq qandaj zaman.
Kyrgyŋer aŋır çatqan darıjaŋa
Balasın çetelep cal vasyr keldi.
Bıŋıŋer suu icine kerp taştardı,
Ojlodu kerpke cejin, cecir veldi,
„Bismillal... qudaj özün qoldoj kergyn“ —
Dedi cal, aŋım suunu kecir kirdi...
Bar kycun şorduu calım qıŋır sarır,
Uludŋan tilsiz çoonu kirdi çarır,

Şuuldar örköctöŋen darıjanın,
Bir kezek ortosuna araŋ vasyr,
But şilteŋ alŋa qarar vasa albastan,
Ac qarın, muun voşor kez tunarır,
Qan icir vaşta kengon darıjada
Öte albaj aŋır ketti eki qarır...

Tuşt tarar ıntımaqıçız ızı cuusu,
Pajdasız aŋır çatqan kirgin suusu.
Qarır!... Oşol zaman qandaj çaman.
Bozorŋon talaasında çatqan uusu.

Qajtpas sapar

Al kynder etyr vara çatqan sajnı,
Kim öldy, kimder qaldı, kimder dajnı.
Alasçı tamdarı var anda -sanda:
Keryksyz öny suuq turŋan ajı.
Men anda çeti çaşar valadıŋtım;
Toluŋun bilves elem ajı çajın.
Esimen qantir ele sıŋır ketsin;
Tyndösy çyrcy elek qasçır dajnı.

Kee biri qozu, torpoq maın qatat
Kee biri çygyn çıŋır ögyzge artat.
Topolon tozu sıŋır keç kirgende:
Ar kimi qorqunuctuu qavar ajtat.
Ozonŋor: „Yzun kyjsyn“ deşir alar,
Bilinbej top-top volur qasçır çatat.

Qorqunuc eminede, qandaj çazьq?
Azvastan qantip qalьq tura alsьn,
Kec kirse vasmacьlar kirse vasьp...
Qarьqan kempir eken ooru çandaj,
Aldьnda bir çigit tur çaş valьbandaj,
Kempirdin ajanьctuu cьqqan yny:
Çigitke bir vaşqaca çalьnqandaj.
Kempirdin oşol kezde ajtqandarь:
Qьsqartьp men keltirsem — dedi mьndaj:

— Qojcu, qoj! Çanьm vala sen varьvaşьn
Eneqe qajqь qara muq salьvaşьn.
„Baram“ der Oş pirimdin vazarьna:
Mojnunq qajtras sarar çol alьvaşьn —
Der ene ьjlar, qaqşar көp zarladь,
Qulundun eteginen vek qarmadь.
Bel vajlar, qajrattanьp Avdьqalьq
Bozdoşon ene tilin tyk alьvadь.
Aldastar, çaş cьregy aьp ucup:
Çygyrup çoldoştorqo ketti enteler...
— „Esen var Oş pirimdin vazarьna,
Aman kel aьььnda se ertelep“ —
Der ene qara көzden çaşь aqьp,
Qajqьrьp qala verdi sevelenqer.
Şaardan kijim — kecek aluu ycyn,
Beş çigit Oştu көzdөj çөнөp qaldь.
Çigitter enelerin coşultuşup,
Esendik varuu ycyn „duba“ aldь.

— Çoo kelip tegerektep orop qalsa,
Çyrekke öny suuq qььc malsa,
Beş çigit voz talaada ölyşövy,
Çe qajta aььldatьn көryşövy?
— Emgekke vьşьp көngen vizdin dene
Qaltьrap it aldьna turmaq vele.
Vasmacь, al qanqordun miңi kelsin,
Tartьnvajt vizdin tajaq quralьvьz,
Biz ölek vasmacьqta ubalьvьz,
Qoşqula eçe, ene, aqьa, tuuşan!
Deşişip çoodon qorqvoj belin vuuşan.

Mөnkьgen darijanь kecip ötyp,
Zanqajqan coş taş velden alar aşqan.
Kөnylgө alda neler elestetip,
Qьjalap adьr kesken çoldu vasqan.
Çoo kelip urup, çancьp, talaqandaj,
Alьvьqan al cьrөktөр neqe şaşqan?
Qubanьp kele çatqan çaş cьrөkty;
Qajqьlyuu muңdar vasьp, aralaşqan.

Alьstan көryngensьjt çalьqьz qaraan,
Qьvьrap vastьqansьjt ilen — salan,
Beş çigit keң qoqtuşta kirgen kezde
Çalьqьz çan көvөjyşty — bir top adam.
Çigitter qarar көrup vajqavastan,
Uzatьp vara çatqan çolu vasqan.
Şaşturqan al çaş cьrөk vasьlqansьp,
Qajrattuu kyckө, kirip volaqon arstan!...

Qoqtudan сьџьр турџан quuraj ваъь,
Kyjynur, salam beret alda turup
Sьdььm cyrup turџan çansьz çamal!
Murduña eski sasьq çьttar urup, —
Kөnyildyn zamanasьn qofo quurup,
Qaq etken qarqasь çoq een cөldө:
Baratat toqson tyrdyy oqto vurup...

Adьrdь vasmacьlar çatqan vasьr
Mindegen çoloocunu urup, asьr,
Aqqan qan, kesilgen vaş tomolonur,
Adamьn deneleri ketken sasьr.
Kөryngөн çeke miste çerge çetip.
Beş çigit olturuştu alь ketip..
Belinen qьl qomuzdu suurup alьr,
Mendivaj qьzьr kirdi kyuny certip,
Muñdanьr qajqьlanqan çaş çyrekty,
Meñdivaj çeңip saldь val eeritip..

Qomuzdun qulaqtarьn tolqoj salьr,
Beş çigit çolqo сьqtь demin alьr.
Adььca qartar kirip qara vulut,
Çamqьrdь төгyp, kirdi qarlanьr..

Tuuradan... — „toqto“ degen yn uqulup,
Çaş çyrek volq-solq etti al çulunur,
Qajrььr, art çaqtarьn qaraj qalsa:
Arььdar — ac vөrydөj çeti kişi,
Bulqunur kele çatat pьcaq suurup,

Çatьşqan Otuz — adьr çolun qarap,
Өtkөndyn miñin sojur, miñin talap.
Şimşiler quurap, çatqan mejkin cөldө:
Adamь al ajbandar qьlqan tamaq.

— Anakej itter vizge kele çatat,
Emi ele vizge qarap mьltьq atat.
Bozorqon qasijetsiz bul şum talaa!
Beş çigit denelerin qajda qatat.
— Qajtvas şer, vaatьr çaştar сьqalьqсь,
Bulardan сьqьvastan сьqalьqсь.
Emgekke vьşьr көngөн vilek menen
Betme — vet qarşь varьr turalьqсь —
Dedi da Avdьqalьq tura qalьr,
Ercitti çoldoştorun qajrattanьr.

Bozorqon Otuz — adьr talaasьnda:
Kyreştü kelgen çoodon qorqur qasraj.
Çetisin çeңip aldь beş azamat —
Bajlaştь qoldorunan — qanьn sacvaj,

Çetөөnyn çeti uzun vьcaqtarьn,
Beş çigit olço qььr, qolqo aldь.
Basmacь — al itterdin qanьn sacvaj
Qoldorun vajlar, qojur, cyrup qaldь.

Kyylөнur, çoonu çeңip, qajrattanьr
Bozorqon vir adьrdьn belin aşьr,
Beş çigit azamat. — er vaatьr, valban:
Kele çattь tyz çajraңda qatar vasьr.

At qojur, qylyc qarmar, malytq atyr.
Basmasy — qan icerler kele çattı.
Qarasa qalyd qaraan malytq atcan —
Beş çigit ajla tappaı mudıta vattı.

Vaarys çelmoşuzdaj çetip keidi.
Qylycın qyndan suurup, tolqor tolqor:
“... Qolunđu çoşoruğa ketör”... dedi

Titirep, vaşyn çerge salır alar.
Qoldorun ketoryşyp tura verdi.
Birinci çigittege çandar vaşyr,
Belderin al antaşyr, cecir kirdi...
Beş çigit çyr-çyçalac volur qaldı,
Vaarysın vasmasylar talap aldı.
Er çyrek Avdyqalyç azamattyn,
Mundançan çyğegynö qylyc maldı...
Beş çigit mojnun tosyp, qaldı turup,
Qan — icer vasmasylar qylyc suurup,
Tört çaştyñ çanyn qyjnar tilin kesip,
Öltyrdy körkө cejin çancыр, urup...

Talançan ajy

Zanqajçan too voorunda tunuq vulaq,
Şyldırar taj — qulundaj tujlar, tujlar,
Körkөmduy көк çivektej sazçta tyşkөн;
Köz çetkis too voorunan tynvaj qular...
Tyn ici, aj asmanda çarыç vergen,
Kelin, qyz, voz ulandar vaary kelgen,
Suuldar ır — ырdaşыр, bir az kylyp,
Öjundün qyzuusuna vaary kirgen,

Asmanda vaşyrajçan çyldyrdardyn,
Çajttaj tunuq veti ottoj çanыр
Betinen valvylдаçan nuru taamыр.
Çarқырар çajдын kynu qandaj sonun,
Qarasañ, tunuq asman, mooquñ qanыр
Teñ qurvu — çoldoştordu eercir virge,
Turasyñ, taj qulundaj ojun salыр.

Tyn oop, çarқыраçan ajda vatçan,
Ojnoçon kelin, qyzdar — vaary çatçan —
Ajyldyn ortosunan tuura çarыр,
Tur-tunuq şarқыраçan сод suu aqçan.

Çyrgөн çel quuraj vaşyn sılar vetten
Bıçaltыр, vaaryn tegiz erkeletken,
Ajylda vaary tegiz ölyk çandaj;
Tыр tynыc taқыр çan çоқ mөдыр etken.
Bir kezек çamçыр qujur, şamal çyğyp,
Voz yjdyn tuurduqtarın өjdө tyğyp,
Bзы — suu... asman çerdi vasuucudaj
Tynыc çоқ ajyldardan itter yğyp...

Neşerler çamçыр qujçan vjik asman,
Ujçuda çatçan eldin көzyn aqçan!
Qaltырар, titireşip turçan eldi
Qajçylyu qaardançan muñdar vasçan.

Bзы — suu... qyjқырçan el... çadyрçan çer...
Mundanыр vuloolonup cekeden ter.
Bjlaşыр, сыдырşқан vala, caqa —
Bajlançan vutu, qolu qui çaraker.

Aralar, vasmacýlar aýýldardý:
Keltirgen bul aýýlta mundu-zardý.
Kedejdi, quldu, kyndy — vaaryn qýnar,
Qandarýn al aýbandar sorup vardý.

Kedejdi qolundaqý malýn talap,
Tim qojvoj, özyn daqý qofo savar,
Qan qaqşar, vasmacýnyñ azavýnan,
Zarlaşat, vular qandaj ajla tavat.
Kyndyzy Otuz — adýr çolun qarap,
Tyndösy aýýldardan eldi talap.
Vasmacý qanqor itter semirişip
Adýrdýn velderinde çattý cardap.

Çaň talaa

Bijik zoo asman menen çaqalaşqan
Çazvaстан er bolşevik munan aşqan...
Kuçurmøn, işke sever, qajtvas vaatýr
Erkindyy bolşeviktin kycy taşqan.
Çeñiştí çajnatýrýr, tögyp valdaj.
Öz tavýn qoldon alýr alqta vasqan...
Ezilgen bir kezdegi qorduularqta,
— „Kelgile bu çaqqa“ dep eşik açqan.
Bolşevik dovulvasýn qaqşar verdi,
Proletar vaatýrlar çetip keldi.
— „Suu cýqsýn Otuz adýr talaasýna“
Degende vaary tegiz vajlar veldi.
Erkindep, aeroplan ucqanýnda,
Çavýlýşýr kuçurmønder işke kirdi...

Tolqutur, çyrek kyysyn şanduu calqan,
Çavýla kirip çaştar ovon salqan,
Qumsarýr bir kezderde turqan talaa,
Qoluna qýzyl nurduu çelek alqan.
Çaz kirip al qaarduu qýş ajaqtar.
Tuş-tuştu qubanyctuu velgi qartar.
Emgekke veldi vajlar valvan dýjqan.
Soqosun çarqýratýr turat taqtar.

Bel vajlar, ceke vuup, ketmen alýr,
Şattanýr qatqýrýşýr kyylør calýr,
Keñ talaa — Otuz adýr çerin qartar
Qatarlar arýq qazqan miñ-miñ qalyq.

Erkindep vaaryşý teñ işke ydam —
Erkindyy temp menen alqta çylyqan,
Talyqvaj, çaryş acýr sotsialistik.
Bar quvat vaatýr kycyn zarýr çylyqan.

Kyndørdyn bir dalajý øtty—ketti?
Çaz aý—køk çivektej çerdin beti:
Çarqýrar, qojnu tolqon qubanycta,
Talaany kyyløndyryp, aldejlitti.
Mønkygøn ørkectøngøn tujlar aqqan,
Ecen çyl ulur, uşşur, tilsiz çatqan.
Darija — vaatýr valvan al kyc menen
Baş ijir keñ talaaqta qulac atqan.

Talaaqta qubanyctuu ireñ kirip,
Basqan muñ vara çatat, turvaj erip,

Şarqygar çapň aňqta aqşy, çirep,
Suu keldi keň talaada salam berip.
Sarqajy, öny ösur çatqan talaa,
Quttuqtar qarşy aldň tüşyn kerip.

Çarqygar al keň talaa suuğa toldu,
Qarasaň köz çiberip oňdu, soldu.
Tolqundar Otuz ady talaasynda,
Tyn—tyny emgek.. emgek ermek boldu.
Ataqtuu tyştyktegy raqtaluu ken:
— „Sovhoz“—der Otuz—ady atqa qondu.

Kuryldor Otuz—ady kyuge kirip,
Qubandy kerkemdykke qulac kerip.
Qarasaň, Otuz—ady mejkin çerin,
Şattanar tolqur çyret, konyl sergip.

Toqtonur bir qarasaň mejkin talaa,
Emgekke qoldon tartat kel der qana,
Tolqudan qalyň eldi kergenynde
Çetelejt al emgekke kylyk sanaa.

Kykylyy ojun—şooq qartaşan çer,
Emgekti kyuge salyň ыrdaşan el,
Emgektin kenin taar, çavlyşy—
Attanşan al majdanğa wajlaşy vel.

Çapň nur keň talaada saslyşanly,
Çarqygar sajma gyldoj aslyşanly,
Qalyň el qartar kirip çavalaqtar
Emgekke volşevikçe aslyşanly,

Kergende men qubany to'qur kettim,
Emgektin erke tolqun kyysyn certtim.

Мына бу ваçыгајыр нур көгүнгөн,
Толқутар кең талааны күүлөндүргөн,
Рақтасы „Отуз—ады“ ал совхозу
Қооздор кең талааны тырлөндүргөн.
Төмөнкү ај нурна қулаç атқан,
Саймалар маңдајына гүлдөр таққан,
Вағырақ валвандағын бир колхозу,
Çавлыр кең талаада іштеp çатқан.

Трактор, соқо—şajman—ваағы вағыр,
Дың болған çerdin tüşyn tez аңтары,
Адамдар қатқығыр çyret ырдар:
Бар кысын кең талаада қылыр сары...
Күн нурı ветке тижир, çer çарқырајт.
Кең талаа çyгөгүндө суу çарқырајт.
Қызарған қызы çелек талаавызда;
Нурданыр алда қайдан ал вақырајт.

Үгүргөн қыжақтарың қолшо алыр,
Çақымдуу сонун, сонун күүлөр салыр,
Келишти қубанығыр, vulbul қуштар;
Quttuqtar çағылықтан ovon салыр.

Qara көз, çылуу нгај, veti toluq,
Вағына оронғону қызы çooluq.
Трактор минир алыр бир suluu қыз;
Eрkindyy ваатыр, валван atqa қонур.

— „Bu kim“ der toqtoj qalыр таңықасам,
Aldына тааньын der vasыр varsam,
Balарan munda vatыр, саңа оопор.
Сурген kez eske тушту ojlor tursam...

— Төкө sen; маңа nege таңықajsың?
Тааньвај, tigilesid көр қарајsың,
Сег қарар, өткөн kyнды, миң қордуқту:
Qumsarыр, eske salыр, arala'sың"...

Dedi da, kulumсырөр маңа қарар,
Сақырды „veri kel“ der қолun vulқар.
Qubandy tolқundanыр erkin сурөк;
Al қызды тааньқанда сажын surар.
Qajылыu өткөн kyндө munda сурген,
Turмустан seksiz azар, көрty көргөн,
Qанысaj—bir munduu қыз тына вуғун,
Traktor минip алыр, bilek тыргөн.

Qol verdi, қолun aldым сыңа қармар,
Сылмајыр кyлup turdu маңа қарар,
Olturduқ traktorдо екөөвyz тең,
Сургузды rulligin оңдо vуар.

Bozorup сатқан talaa min... min сьldар,
Kөрсөнер оқол сәрди emi сынар,
Тааньвај таңықajsың, „қajsы сег“ дер,
Bilersiң, suraстыrsaң ақындар.

Bolшеvik қолu menen Otuz—adыр.
Suu сүтup, кyугө kelip, tilge кирди...
Өлкөнyn заводuna ақ altындај,
Ecen, min... tonna, tonna paқта verdi...

1933—34-сыл.

ШАЖЫР ҚЫЗДАР

Salқын вақ, сел erkelejt, кyлup сьмың,
Dарақтың ващы iкelet қьмың, қьмың.
Tyn eken, biroқ syttөј сарық турат,
Atыр сьт, erke шамal vetke urat.

* *

Qubаныр alda nege көзyn қьсыр,
Kyy қасыр, кyмyң кyлет, ucup, сызыр;
Sajрақан сандuu vulbul вақта eken;
Qajrattuu, сандuu sajrajt, сурегу ьсыр.

* *

Qьдығыр товun vuzvaj, көзyң қаныр
Qарajsың alda kimge таңа қалыр
Сароокер сажыр қыздар vular eken
Сурyскөн вақ аралар, оjun салыр.

* *

Qарajмың, vizdin сажыр top қыздарға,
Oқсотom kee birlerin сьдыздарға.
Eј dostor!.. Bizdin қыздар қандај сажыр,
Сурекке қувat берет кyлгөн сажын.

17/1—35-сыл.

MENİN BİRİM

Kyndər ötty, aj, çyldardь sanadьm,
Tigilgendej, aldьmdь tyz qaradьm,
Tolqun tolqon, qubanьctuu çyregym;
Aj asmanьja qulac urup varamьn...
Emnege qajьь vassьn çyrekty;
Çenişi mol ölkede men turamьn.

* * *

Turmuş kynde usup varat tьnvastan,
Basьr öttym dalaj asqa, соң taştan.
Mьna emi, tuş taravьm qubanьc—
Kөzum tojdu, qarap turup bir vaştan...

* * *

Şanduu ölkө ne ььstuu taalajьm,
Bul turmuştuñ kördym esen, dalajьn.
Şanduu ölkө vaqььtьma çaralajьn.
Qomuzumdu şaňşььp men calajьn...
Çoldu sьzajьn sever vaatьr partija,
Maşja verdi kommunistik tarvija.
Çьььtьma eki çaşqa tolup, çetilir
Mьna emi boldum qьzyl armija...

7/II—35—çьl.

AQBŊN

Tyn bir ubaq... al özynсө qovurap,
Tilge kirves tereň ojađo usurap,
Qьzyl çarqan kicinekej ystöldy
Eeler çalajьz, aqьn mьnda olturat.
Qoldo qalem, aq qaşazdь ciymelep
Kynьrөнөt, kylymsyгөp sөz qurap.
Daşь emine ojağo tuşьp, oozunup
Centөгynө qolun salьp, al turat...

* * *

Aqь vasьp, veri vasьp syjlenөt,
Bir demeni keltiribaj kyjmөlet.
... „ii... uşulajьo, çoq bul emes“... degensip,
Kiter acьp kerek işti yjrenөt.
Aq qaşazdьn vetine al tigilet,
Qorajьolajьn qorqsuz ojađo çөңilet.
Bul aqьndьn çyregyndө emne var—
Maхарvatьь, çe vaşqavьь, kim vilet?

* * *

Bolso volog, aqьn çaşqo azyraq,
Keң dajrada; sansьz ojlor asьlat.
Emne bolso, çyregyndө aqьndьn—
Kijin vatьp, aq qaşazajьa çazьlat.

25/XI—35—çьl.

AVIŞQA

„Bir çyгyp, birge kylyp, birge tursaq,
Ec qacan tybelykkø ajгыbasaq“
Degen söz tolgundanьp cижilgendej,
Syjgøny, Avişine qatьn çazat.

* *

Çaştьqtьn tolgundaqan verekesi,
Bilesin çanьm Aviş, tilekteşi.
Çyгøkten atьp cьqqan oşol sözdy,
Avişьm, ajтрасam da, wilet deci.

* *

Өmyr wul—aqьp çatqan deniz emes,
Өmyr wul qoşoqtolajon egiz emes.
Kyндөгyнд өтүр wara çatqan sajьn;
Çaşaqьг kele weret өlwøj dajьm.

* *

Qarasam qara көzym toluq qandь.
Çarooker, çalьnduu qьz, Avişçandь.
Çьгqalduu kyндөг sonun, çaştьq menen,
Qol sunsam, çarookerim, qolumdu aldь.

1938-çьl.

MANASTьN ÇERI

Gyldøp çatqan altьn, kymyş talaasь,
Køz ujalтat көrkømdygyn qaracь,
Uşul toolor arasьnda coңoçajon,
Brdap çyггøн qьгqьzdardьn Manasь.

* *

Baatьr Manas azamattьn атаqь,
Bijik toolor aralarьn qaptadь.
Manas tynøp, өтүр, ketip çyггøн çer,
Too woорunda qalqan uşul belgiler.

21/XII—37—çьl. Moskva.

UCURAUU

(A... qa)

Sen çaş cьraq, көrkømyм,
Qьzьsьг vizdin өlkønyн!
Sendej qьzdь cьn ele;
Birinci çolu көггønyм!

ÇİBEK ÇAŞTЪQ

Bir kelip, qajtър ketken uşul çaştъq
Өmyrge bolwoso eken taqыr qastъq.
"Eki çaş kelip waşыn qojmoq ele".
Degendej kytыр turat çibek çastъq!

* *

Kөp sözdy ajtar elem çanым saqan,
Tilejmin çanым denin bolsun aman.
Men daжым көлөкөндө çaşasamсы.
Tilekteş qurwıñ bolsom ajыwasaң.

* *

Bul tilek... alтын çyrek... toluq aqыл,
Tartыwaj kele bergi maqta çaqыn,
Qadырduu qыwbatым деп çyреjynсы,
Bir wasыр madanijat suluu waşыn.

* *

Aqылдуu zejrek qызда çazyлат ыг,
Adamдын çyрөгyндө ajыwас сыг
Men seni colpon menen salыştырдым
Çыlmajыр aq çyzyғө qarar turdum.

* *

Kөлөкө kerek bolso men көлөкө
Maxавvat тыştу çаным çaş çyрөккө.
Esiңden сығарwасаң colpon suluu,
Eskerip saqtар çyrgyn көkyрөккө.

1938-çыл

ÇAŞTЪQ – QЫZЫQ

Qызықтар бар çyрөктө,
Өmyrғымдө болwоsaң.
Qуваныс бар көңyлдө;
Çығалымды ojлоsaң.
Qыwbatuu çaşтъq kyndөrym,
Çығалduu sonun ubaşым!
Stalindik zamандь
Kele берет ығасағым.

* *

Bilwegen adam tabыwас
Өmyrdyn çалып coғu бар.
Tujwasaң adam tabыwас
Çyрөкtyн çалып oғu бар.
Qыjaly bolot adamдын
Өzyncө adат saғтasaң.
Bireөnyн qылаң qызmatь
Tuura bolso çaqwasaң.
Teşyn qaşыр ar daжым
Çalqыз өзyn maғтasaң.
Daжыnsыз анын tuғaşь.
Baatыrdaj çaşтын qıғaşь.
Salpaжыр çyрет өзyncө
Altында bergis ubaşь.
Өтыр barat tizilip
Ojlobojt аны eskerip.
Bul da bolso al ycyn
Çarмаşыр alsaң eskilik...

1937--çыл

SANALUU TYN

Aj çarýq, çaldyždardý qarap turam,
Şamaldar ыrdar basam ulam-ulam,
Tyn ici, oop vara çatsa kerek,
Ujqum çoq... ujqum kelbejt emne-qylam!

* * *

Meltirep kök şiberduy tunuq talaa,
Ojnosom voj valqýtat qandaj çana.
Ajdyň tyn! syň ajtýşyr, cecerdej
Qurcadý qulac çajyr kylyk sanaa.

1937-çy1

ÇOLDOŞ STALIN

Qыrşyз eli öz sagbasыn çараqtар,
Çeñiş toldu Ala Toodo qavattар,
Marks, Lenin, Stalindin tomdorun
Emi qыrşyз оquр çatat varaqtар.

* * *

Qыrşyз eli wasыр etty çalyndý,
Qыrşyз emi dyjnөгө taаныldý.
Kылdeр çatqan madanijat осоqu,
Teatrlar too icinde salyndý.

* * *

Toovuzda lacyн, quştar şaňşыçan,
brysыna qыrşyз eli valqыçan,
Too, zoolordun tilin bilip syjleşyp,
Inženerler сыqты qыrşyз qalqыnan.

* * *

Madanijat usulbaçan bul qavar,
Qol qojuştu bilişegen adamdar,
Roman, povest, poemalar оquştu
Azыr bizde esen, esen aqып var.

* * *

Handwritten text and a circular stamp at the bottom right of the page.

Baştan etty, biläejäz tyk çyjndä,
Közden çäştär eäq ele täjldä,
Azyr bizden jaronduqtar qorquşat,
Eläbizge epsiz kyctär çyjldä.

* *

Baş alaman—çer, suulardän talaşy,
Bntämaqşyz uluttardän araşy
Azyr bolso qucaqtaşyr işteşet,
Bytyn ulut bir atanän valaşy.

* *

Çyrtajaly kör Stalindin ölkösy
Uşul ölkö dnyujönyn ylgusy.
Şattäq artäq eken degi vaaränan
Ec adamdän keläejt mända elgusy.

* *

Keremettyu kerek işter tavylğan
Önery var ar-bir adam aqylman.
Uqtar körşö tyşkə kiräes çyzyqtä
Körgylöcy çapan cöldər vaşynğan.
Siz Stalin—kyn ekensiz adamğa,
Nurlağyñyz tarap ketti aalamğa.

* *

Urmatävyz, çyrtvalävyz, çapnyvyz,
Denedegi çygyr turğan çapnyvyz.
Siz Stalin berekelyu okean—
Ooqattandyq çardä kedä çalrivyvyz.

Betin acyr viz qarasaq tarixqa.
Mändaj çyrtajal volçton emes çalyqqa
Siz Stalin bizdi vaştap keldiniz
Şam çaqylğan, gyl qojulğan çalyqqa
Turmuş volso ketti artän qaravaj,
Kyldy turmuş erkelegen baladaj,
Siz Stalin ajluu altän danışman,
Asmandaqy çyldy menen taanışqan.

* *

Ösyp çatqan volşevikter tuqumu,
Taalajy keç vaaty volcuu valağy.
Erke öskən vardyq ulut çyzdary
Syjyr vaqқан sizdin Sovet anağy.

* *

Adamzattän könylynyñ çalyqy,
Adamzattän turmuşunun tarğy
Siz Stalin sänvas volot ekensiz,
Biz işendik, turmuşun vul anğy,
Keremettyu ölkə qurup qojupsuz,
Bytyn dyjne ana sizdi taanädy.

* *

Kylymsyrejt kerme toonun voogu,
Meerimdyu qojcu çalyğan soogu,
Xa... xa... xa... tuş tarapta çatqyğyq,
Çyrtajal, şattäq Stalindin doogu.

* *

Siz Stalin sьnas volot җаралдан,
Siz Stalin asьlvьvьz adamdan.
Bir җыз җetmiь milijon qalьb ertse:
Raxat sьqtь ar-bir vasqan qadamdan.
Too vaььnda maldь vaqqa savandar,
Sajasattьn vaarь menen qavardar
Siz Stalin syjур таqьp qojursuz:
Teьterynde җarqьraqtan orden var.

* *

Olturqanьm җoqqo dostor maqtanьp,
Gyl turmuьstun qajsь birin ajtalьb
Qьrqtьz uulu ьkmьtyn vaьqarat
Bir kezderde җyrgьn torroq qajtarьp,
Azyr volso sezimi kyc volьevik
Stalinden savaq alqtan tartalьp.

* *

Boььevikcil ьskьn җaьь aqtajlar,
Qьrqtьzdardan sьqtь dalaj, dalajlar.
җarajьdaj ytyrьjgьn qarьsьqtaj:
Bygun kyldy Ala Toolor, Alajlar.
Biz qьrqtьzdar ьzgerьyldy ьnyvьz,
Beleti var kommunisviz, kьvьvьz.
Bilьegendi kompartija yjretet
Stalincil vizdin pedagogьvьz.

* *

Bul Tjanьan vijik toonun vaььnan,
Qьrqtьz kelip Stalindi kьryьet.
Tartьnvastan qulas. җajьp, җьlmajьp!
El kьsьmy qьrqtьz menen ьvььet.

Mьna ьlkь, җьrqtal turmuь taraldь.
Ar-bir adam geroj volur sanaldь.
Bir җыз җetmiь milijon eldin vaarьvь.
Stalindin җolu menen vara alдь.
Oroq, valqa aca qьja qucaqtar,
Nur sasьrajt alda qajda uzaqtar,
Kreml vul, җьrqtal sьqtьp taratqan
Dьnyjьnyn җaqьь eli qarataqan.
Saat emes minut sajьn җeьiьter
Qanca miьder geroj sьqtь aradan.

* *

Alac ordo, sasьq ordo cirigen
Duьman volur tumalanьp irigen.
Өlyp, ьcур vara җatqan turmuьun,
Tantьq aqьn „Alacьm“ dep kejiqen.
Respublika ьsty gyldьp җaььdan,
Asmandarqta ucqun kelet җaььnan.

* *

җolotvoj җoonu qasьrqtan
Syryvьz җoldoь Stalin
Calьqtan mьnkyp tolqunu
Kьlvьz җoldoь Stalin.
җarqьrap nuru erigen
Kьnyvьz җoldoь Stalin.
brdasaq kekty kьtergьn
Ynyvьz җoldoь Stalin!

	Bet
Sallanattuu kyn	5
Eidin atası	13
Ria Too qız	17
Birinci deputatqa	19
Paraşjutiska	23
Çańb ıydaqıb qonoqtır	25
Ene	29
Gorkijge	30
Ucqań şumqar	33
„Barsa kelbes“	36
Qırqızstan K(ə)P nıń ekinci siezdinde syjlegon sozy	37
Raqta carqań kelin, qız	40
Lenin kersı	43
Lenin menen keryşyp	47
Partijaqa ont	49
Tuular başı ijildi	50
Şum qasır	52
Kesem sozy	54
Men Moskvada	57
Çaştıq	60
Er çyrekter	62
Beşik ır	64
Oluz adır	68
Şajır qızdar	87
Menin ırım	88
Aqın	89
Avişqa	90
Manastın çeri	91
Ucıraşuu	—
Çibek çaştıq	92
Çaştıq qız	93
Sanalıu tyn	94
Çoldoş Stalin	95

Ваазь 1 с. 30 т.
Миқдасы 40 т.